

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1365/2018. számú ügyben
(előzmény: AJB-1807/2017.)

Előadó: dr. Tasi Katalin

Érintett szervek:

- Csongrád Megyei Kormányhivatal
- Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
- Békés Megyei Kormányhivatal Orosházi Járási Hivatala

2018.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1365/2018. számú ügyben**

Előadó: dr. Tasi Katalin

Az eljárás megindulása

Panaszos megírta, hogy szeretne volna a nála, mint nevelőszülőnél elhelyezett gyermeket örökbe fogadni, de az örökbefogadás tekintetében alkalmatlannak nyilvánították. Ezt követően nem akadályozta a gyermek másnak történő örökbeadását, de a gyermeket annak ellenére nyilvánították örökbefogadhatónak, hogy a vér szerinti szülő igyekezett kapcsolatot tartani vele. Sérelmezte a gyermek tényleges elvitelét megelőző eljárást, mivel úgy adták örökbe, hogy ezt megelőzően összesen nyolc órát töltött el az őt örökbefogadó családdal. A foglalkoztatója pedig az örökbeadás megvalósulását követően felmondott neki.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (2) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak a védelmére. Erre, valamint az Ajbt. 18. § (1) bekezdésére figyelemmel vizsgálatot indítottam a gyermek legjobb érdekének érvényesülése érdekében, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga, a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogbiztonsághoz való jog sérelmének gyanúja kapcsán.

Vizsgálatom során az Ajbt. 21. § (1) bekezdés a) pontja és a 21. § (2) bekezdése alapján megkerestem a Csongrád Megyei Kormányhivatalt, a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: Csongrád Megyei TEGYESZ) igazgatóját, a Békés Megyei Kormányhivatal Orosházi Járási Hivatalának (a továbbiakban: járási hivatal) hivatalvezetőjét, és a Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség vezető ügyészét.

Az alkotmányos jogok és alapelvek

- a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye: „Magyarország független demokratikus jogállam.” [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- a családi élethez és a magánszférához való jog: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tisztelőben tartsák” [Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés];
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: „Magyarország külön intézkedésekkel védi [...] a gyermekeket [...]” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés] és „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés]
- a tisztességes eljáráshoz való jog: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.” (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés).

Az alkalmazott jogszabályok

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);

- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet);
- a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. Korm. rend. (a továbbiakban: Gyár.);
- a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony és a helyettes szülői jogviszony egyes kérdéseiről szóló 513/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet;

A megállapított tényállás

I. A panaszosok által előadott tényállás

Panaszos és házastársa nevelőszülők voltak, akiknek gondozásába 2014 novemberében kéthetes újszülöttként helyezték el az ügyben érintett gyermeket. A csecsemőt három vérszerinti gyermekükkel együtt nevelték és rövid időn belül felmerült bennük, hogy – az akkor még nem örökbefogadható – gyermeket, akihez egyre erősebben kötődtek, ha lehet, örökbe kívánják fogadni. Előzetesen készülve arra az eshetőségre, ha a gyermek örökbefogadhatóvá válna, kezdeményezték az örökbefogadó szülővé válásuk megállapítására irányuló eljárást 2015 tavaszán. Személyesen jelentek meg a Csongrád Megyei TEGYESZ irodájában és kezdeményezték az örökbefogadó szülővé válásuk lefolytatása iránti eljárást, részt vettek a szükséges orvosi, pszichiátriai vizsgálatokon. Előadásuk szerint már az eljárás során érzékelték a TEGYESZ munkatársainak negatív hozzáállását, rosszallását, hátrányosan megkülönböztető bánásmódját. Panaszos előadása szerint úgy kezelték őket, mintha „bünt követnének el” azzal, hogy nevelőszülökként kívánják a náluk elhelyezett gyermeket örökbefogadni, továbbá panaszos azt is előadta beadványában, hogy az örökbefogadási csoport jogi képviselője kijelentette, hogy a házaspárt „alkalmatlannak kell nyilvánítani” az örökbefogadó szülőség tekintetében. A lezajlott pszichológiai vizsgálatot követően egy hét elteltével a TEGYESZ-ben személyesen kapták meg az alkalmatlanságukról szóló határozatot, és panaszos előadása szerint szóban arról tájékoztatták, hogy százezer forint a fellebbezési díj. A határozatba csak betekinthettek, arról másolatot nem készíthettek, eredeti példányt nem vehettek át. Mindemellett előadása szerint „elérte, hogy a Makói Gyámhivatalnak továbbítsák a kérelmét”, ahol közölték vele, hogy ott is alkalmatlanná fogják nyilvánítani. Előadása szerint fellebbezni nem mert, mivel félt, hogy a gyermeket kiveszik a gondozásából, de jegyzőkönyvben arról nyilatkozott, hogy a kérelmét fenntartja. Előadása szerint folyamatosan fenyegették a gyermek elvételével, illetve a nála elhelyezett, akkor hazagondozás alatt álló, és azóta sikeresen hazagondozott négyéves leánygyermek elvételével is.

A nevelőszülő előadta, hogy a gyermek vér szerinti szülője a karácsonyi kapcsolattartásra nem tudott elmenni, amit neki jelzett, mert a gyámot nem érte el telefonon. A gyámtól ezzel kapcsolatban azt a szóbeli tájékoztatást kapta, hogy nem jó a telefonja, nincs térerő, és nem jelzett nem fogadott hívást a készüléke. Az anya kapcsolattartása szigorúan meghatározott volt, az eltérő időpontban történő látogatáshoz pedig a gyám nem járult hozzá. A nevelőszülő által vezetett kapcsolattartási napló szerint a vér szerinti szülő 2016. január 15-én jelent meg a kapcsolattartáson, de folyamatosan érdeklődött a kicsi felől, hol telefonon, hol interneten keresztül, mindannak ellenére, hogy a gyám az ily módon történő kapcsolattartást megtiltotta. A vér szerinti szülő a februári kapcsolattartásról igazoltan volt távol, mert akkor szülte a kisfiát. Ennek ellenére, még januárban megindult a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása iránti eljárás.

A gyermek 2016 júniusában vált örökbefogadhatóvá, majd a nevelőszülők a szegedi gyámhivaltól telefonos értesítést kaptak, hogy jelenjenek meg május 12-én a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítási ügyében nyilatkozni. Ennek eleget tettek, és az ott felvett jegyzőkönyvből a következőket tárták fel a gyermek és a vérszerinti szülő kapcsolattartásáról:

„2015. április 17. napján meglátogatta és utána csak szeptemberben találkoztak. Akkori időpontot azonban nem fogadta el a gyám, mivel nem a kijelölt helyen került sor a kapcsolattartásra. Utána október 16-án találkoztak, novemberben és decemberben azonban nem. Decemberben nem tudott jönni, mert nem volt pénze, szerette volna azonban a két ünnep között pótolni, erre azonban végül nem került sor, mert zárva volt az épület. Legközelebb január 15-én találkozott a gyermekkel. A februári alkalom kimaradt, mert szült. Márciusban szült a gyámnak, hogy beteg a kislány, emiatt nem tudnak jönni. A betegséget tudja is igazolni. Áprilisban szintén nem jött. Utólag mondta nekem, hogy nagyon sokba kerül [település neve]-ről a vonat és nem kaptak anyagi segítséget. Amikor jött a kapcsolattartásra mindig hozott a kislánynak valamit, így gyümölcslevet, gyümölcsöt, kekszket, szabadidő-rubát. Soba nem jött üres kézzel. A gyermek nyitott az édesanyja irányába, elaludt a karjában, valamint januárban pl. teljesen nyugodt volt az ölében. [...] Én és a férjem semmilyen formában sem akadályozzuk meg a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítását, nem célunk ez. Ugyanakkor én azt látom, hogy az édesanya igyekszik magához képest. A kislány születése óta meg egyre többet érdeklődik a nevelésbe vett felől. Fel szokott engem hívni, és én abban nem látok semmi kivételt, hogy tájékoztatom őt a gyermek állapotáról, mivel ez a feladatom is. A kislányhoz is szokott a telefonban beszélni, aki hallgatja, gagyarászik hozzá és küld neki puszit.”

A gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítását a gyermek gyermekvédelmi gyámja kezdeményezte arra figyelemmel, hogy az anya a nevelésbe vétel egy éves ideje alatt nem tartotta rendszeresen a kapcsolatot a gyermekkel. A panaszos ellentmondást látott a határozat érvelésében, mivel abban egyrészt szerepelt a gyermekvédelmi gyám álláspontja, mely szerint a kapcsolattartás hiánya miatt az anya magatartása is megalapozta a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítását, mivel csak telefonon tudott vele beszélni, nem volt hajlandó megmondani, hogy hol lakik, hova mehetne el családlátogatásra, és nem adott tiszta tájékoztatást arról, hogy mit csinál, a körülményei hogyan alakultak. Ugyanakkor a panaszos hangsúlyozta, hogy ugyanebben a határozatban szerepel az is, hogy a vérszerinti anya élettársával a [...] Családok Átmeneti Otthonban nyert elhelyezést 2016. február 18-án, illetve közös gyermekük 2016. február 26-án született, tehát tartózkodási helye ismert volt.

2016. június. 13-án készült el a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról szóló határozat. Ebben a gyámhivatal a Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatala útján nyilatkoztatta a vérszerinti anyát, aki akkor a [...] Családok Átmeneti Otthonában tartózkodott. Az anya úgy nyilatkozott, hogy az örökbefogadhatónak nyilvánításhoz nem járul hozzá.

2016. július 1-jén zajlott a nevelésbe vétel felülvizsgálata. Panaszos előadása szerint a pszichológiai vélemény alapján – amelyről írott változatot a panaszos nem kapott, csak szóban tájékoztatást – feltárták, hogy a gyermek ragaszkodik a nevelő családhoz. A nevelőszülő tanácsadó 2016. július 5-én értesítette panaszost, hogy a szakmai vezetővel rövidesen meglátogatják. A látogatáson közölték, hogy a gyermeket két napon belül csecsemőotthonban fogják elhelyezni, mert a túlzott ragaszkodás meg fogja akadályozni jövőbeli leválását. A nevelőszülő ekkor saját előadása szerint teljesen összeroppant, mégis magára hagyták ebben az állapotban, hozzátartozója hívta ki rá az orvost. Előadása szerint másnap az önkormányzat segítségét kérte, és „az ő közbenjárásukra” visszavonták a határozatot, amelynek egyébként a létéről is csak utólag, a védőnőtől értesült. Július 11-én a TEGYESZ igatójához írott levélben nyilatkozott, hogy minden anyagi juttatásról és a nevelőszülőségről is lemond, és kérelmezte az örökbefogadást, de kérelmére semmilyen választ nem kapott.

2016. július 21-én panaszost email-ben tájékoztatták, hogy 25-én esedékes a gyermek első találkozási napja az örökbefogadó szülővel, amire Szegeden a TEGYESZ kapcsolattartó szobájában került sor. A panaszos álláspontja szerint az örökbefogadó szülőknél második alkalommal a gyermek nevelkedési helyén, azaz panaszosnál kellett volna találkozniuk, de nem így történt. A gyám arról tájékoztatta, hogy a gyermeket elviszik a találkozóra. Panaszos férjét felszólították, hogy a gyermeket tegye be az örökbefogadó szülő kocsijába, de a gyermek ellenállt. Nem akart menni, szorította, marta a nevelőapa nyakát, ezért „játékkal csalták magukhoz”. Amikor a gyermeket a látogatásról visszahozták, ütött-vert mindenkit, zaklatott volt, és már nem tudták a saját ágyában altatni, csak a panaszos vagy házastársa testközelében volt hajlandó feküdni.

A történetek lelkileg és idegileg annyira megviselték panaszost, hogy ki kellett hívni az orvosi ügyeletet. Panaszos mindezt jelezte a nevelőszülői tanácsadónak, aki annyival lezárta, hogy „ez így szokott történni.” Aznap a gyermek már nem fogadta el az ennivalót sem, az örökbefogadó szülőktől kapott játékokat dobálta, éjszaka többször felsikított, verekedett. Panaszos ezt jelezte a védőnőnek, hiszen úgy érzékelte, hogy a gyermek nem normális módon reagál a külvilágra. A védőnő másnap meglátogatta a családot, amit a tanácsadó – a panaszos elmondása szerint – ellenezett.

Kifejtette még, hogy az örökbefogadó szülők nem kértek semmiféle tájékoztatást a gyermek szokásairól, étkezéséről, csak az eseti gyám, aki az információt egy kitépelt kockás füzetlapra jegyezte fel. A védőnő és a tanácsadó felhívta panaszos figyelmét, hogy jó lenne, ha a gyermeket látná orvos, mielőtt elviszik az örökbefogadó szülők mindössze nyolc óras ismeretség után. A kislány megvizsgálása után bekerült a hódmezővásárhelyi kórház gyermekosztályára, ahol panaszos előadása szerint fenyegették őket a gyámhivatal részéről. A gyermekkel együtt a nevelőszülő is az osztályon nyert elhelyezést, de másnap távolságtartási végzéssel megjelent a kórház osztályán az eseti gyám, hogy „húzzam el a csíkot azonnal, mert baj lesz.” Kórházi tartózkodásuk alatt a nevelőszülő családján kívül sem az örökbefogadók, sem a gyám, senki nem látogatta meg a gyermeket. Ezt követően a gyermeket át kellett adnia az örökbefogadó szülőknek, és azóta semmit nem tud a sorsáról. A kórházi zárójelentést sem kapta meg. Azóta sem kapott információt a gyermekről, és az év végén a felmondását is megkapta, mindenféle előzmény nélkül.

Panaszos 2016. szeptember 30-án panasszal fordult a szegedi ügyészséghez a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításával és az örökbefogadási folyamattal kapcsolatban. Sérelmezte az ügyészség döntését is, amit azonban nem bocsátott rendelkezésemre.

II. A megkeresett szervek válaszai

1. A Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség vezető ügyészét azért tartottam indokoltnak megkeresni, mert egyes eljárások esetében az ügy vizsgálata a hatáskörrelvonás tilalmába ütközött volna. Tisztázni kellett tehát, hogy az érintett ügyben az ügyészség milyen vonatkozásban járt el.

Megkeresésemre – a felterjesztést követően – a Csongrád Megyei főügyész arról tájékoztatót, hogy a Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség Közjogi Szakága a panaszos által személyesen előterjesztett, a Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatala, a Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Járási Hivatala, a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat és Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató eljárását sérelmező kérelmét az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. tv. 2. § (1) bekezdés g) pontja alapján, a 29. § (1) bekezdésében biztosított törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva bírálta el.

Megállapítom, hogy az ügyészség jelen ügyben nem az Ajbt. 18. § (1) bekezdés h) pontja szerinti nyomozást végző szervként járt el, így az ügyben keletkezett iratok megküldését is jogszerűen tagadta meg. Az Ajbt. 26. § (1) és (2) bekezdésében foglalt, a hatóságnak nem minősülő szervezet számára előírt közreműködési kötelezettségre figyelemmel tájékoztatót, hogy a panaszos kérelmét a Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség a 2016. december 15. napján kelt T.FK.5165/2016/5-I. számú állásfoglalásával elutasította, mivel az ügyben ügyészi intézkedés megtétele nem volt indokolt.

Panaszos az ügyészi állásfoglalással szemben 2016. december 28. napján felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, mellyel kapcsolatban a Csongrád Megyei Főügyészség a 2017. február 10. napján kelt T.FK.24/2017/1-1. számú átiratában megállapította, hogy az elsőfokú ügyészi álláspont megalapozott, továbbá mivel a beadvány nem tartalmazott olyan új adatot, körülményt, mely további ügyészi intézkedést vagy az ügyészi álláspont megváltoztatását igényelné, ezért a felülvizsgálati kérelmet elutasította. A Csongrád Megyei Főügyészség álláspontját tartalmazó levelet panaszos 2017. február 16-án személyesen átvette.

2. A Békés Megyei Kormányhivatal Orosházi Járási Hivatalának hivatalvezetőjét a gyermek nevelésbe vételéről rendelkező határozat, különösen az abban foglalt kapcsolattartás részletes szabályainak megismerése céljából tartottam indokoltnak megkeresni. A hivatal azonban az iratanyagot – a gyermek időközben történt lakcímváltozása miatt – a Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatalához tette át, a megkeresésemmel együtt. A Makói járási hivatal rendelkezésemre bocsátotta az orosházi járási hivatal 2015. április 17-én kelt, BE-06C/01/176-6/2015. számú határozatát, amely az érintett gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésének megszüntetéséről és nevelésbe vételéről rendelkezik. E határozatban egyebek mellett rendelkezett a gyámhivatal az anya szülői felügyeleti jogának szüneteléséről, és a kapcsolattartásról, a következők szerint: „[...] szülő jogosult folyamatos kapcsolattartás formájában kapcsolatot tartani a Szeged, Bal fasor 6. szám alatti Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató épületének kapcsolattartási ügyeletén minden hónap harmadik péntekén 15 órától 16 óráig, közreműködő személy nélkül. Az elmaradt kapcsolattartás pótlására ugyanolyan formában és időtartamban, a gyermekvédelmi gyámmal előzetesen egyeztetett időpontban kerül sor. A szülő jogosult levelezés, csomagküldés és ajándékozás formájában is a kapcsolattartásra. A kapcsolattartást akadályozó körülményekről, a kapcsolattartás elmaradásáról a felek – trásban, elektronikus levélben, telefonon vagy szóban – kötelesek egymást kölcsönösen tájékoztatni. A szülőnek fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást pótolni kell, feltéve, ha eleget tettek előzetes értesítési kötelezettségüknek, illetve az előre nem látható akadályok felmerülését utólag igazolták”.

Az elsőfokú gyámhatóság arra is figyelmeztette a szülőt, hogy „ha kapcsolattartási jogával a gyermek, vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél, és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermek gyámja kezdeményezheti a kapcsolattartási jogának korlátozását, szünetelését, vagy megvonását. Az I. fokú gyámhatóság figyelmezteti a szülőt, hogy ha neki felröhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermeket gondozó nevelőszülővel, a gyermekvédelmi gyámmal, a nevelőszülővel, és a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek nevelésbe vételének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósul meg, az I. fokú gyámhatóság pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt. Az I. fokú gyámhatóság tájékoztatja a szülőt, hogy ha gyermekével önhibájából egy éve nem tart rendszeres kapcsolatot vagy fél éven át semmilyen formában nem tart kapcsolatot, illetve életvitelén, körülményein nem változtat, és emiatt a nevelésbe vétel nem szüntethető meg; vagy lakó- és tartózkodási helyét az új lakó- és tartózkodási helyének bátrahagyása nélkül megváltoztatja, és az annak felderítésére irányuló intézkedések hat hónapon belül nem vezetnek eredményre, az I. fokú gyámhatóság a gyermeket legfeljebb két évre örökbefogadhatónak nyilvánítja”.

Az I. fokú gyámhatóság felhívta a gyermekvédelmi gyám figyelmét is, hogy jeleznie kell az I. fokú gyámhatóságnak, ha a kapcsolattartás végrehajtása során közte és a kapcsolattartásra jogosultak között vagy a kapcsolattartásra jogosultak és a gyermek között vita keletkezik. A gyámhatóság továbbá felhívta a szülő figyelmét, hogy a gyermek családba való visszakerülésének feltétele a rendszeres kapcsolattartás, illetve hogy a kapcsolattartás megvalósulásához rendkívüli települési támogatást kérhet a települési önkormányzattól. Figyelmeztette azon kötelességére, hogy a gyermeke gondozását ellátó személyekkel, intézményekkel, a gyermekvédelmi gyámmal együtt kell működnie, hogy gyermekével – törvényben meghatározott módon – kapcsolatot kell tartania, és a gyámhatóság eltérő rendelkezése hiányában is köteles minden tőle elvárható megtenni gyermeke családba történő visszahelyezéséért.

3. A Csongrád Megyei Kormányhivatalt vezető kormány megbízott a következőkről tájékoztatót.

Panaszos és férje 2015. szeptember 2-án fordultak kérelemmel a Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatalához az örökbefogadásra való alkalmasságuk megállapítása iránt. A házaspár tekintetében a kérelem benyújtását megelőzően a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat elvégezte a gyermek örökbefogadására való alkalmassági vizsgálatot, amely során a szülők a gyermek örökbefogadására vonatkozó alkalmatlanságának megállapítására tettek javaslatot.

A szakszolgálat az alkalmatlanságra vonatkozó javaslatát azzal indokolta, hogy a gyermekvédelmi intézmény minden területen a gyermekek érdekeit tartja szem előtt. Az örökbefogadási eljárás során az örökbe adhatóvá nyilvánított gyermeknek kell ideális családot keresniük, nem az örökbefogadni szándékozók igényeit kielégíteniük. Egy nevelőszülői család, ahol különböző státuszú (saját, nevelt, örökbe fogadott) gyermekek élnek, a nevelt gyermekek személye és száma folyamatosan változik, nem tud olyan érzelmi biztonságot nyújtani a kiskorúnak, mint egy olyan örökbefogadó család, ahol a gyermek megtapasztalhatja a véglegesség nyugalmát. A nevelőszülők vállalt feladata a nevelt gyermekek kapcsolattartásának és hazagondozásának segítése, amennyiben erre nincs lehetőség, a kiskorú átgondozása örökbefogadó szülőkhöz. Azok az örökbefogadni szándékozó szülők, akik hosszú évek óta várnak gyermekekre, a nevelőszülők általi örökbefogadást tisztességtelen előnyszerzésnek minősítik. A Makói Járási Hivatal a kérelem alapján az eljárást megindította és 2015. szeptember 21. napján jegyzőkönyvbe foglalta a házaspár nyilatkozatát, melyben a panaszos és férje egybehangzóan kérték az örökbefogadásra való alkalmasságuk megállapítását az érintett konkrét gyermek és egy 0-3 éves egészséges, vagy kis mértékű egészségkárosodással élő lánygyermek tekintetében. Előadták, hogy szerették volna az örökbefogadásra való felkészítő tanfolyamot is elvégezni, amelyre az alkalmatlansági javaslat következtében végül nem volt módjuk. Nyilatkoztak arról is, hogy semmiképpen nem fogják a kislány örökbefogadását megakadályozni más örökbefogadó szülők által, de nagyon megviselné őket, ha a gyermek másik családba kerülne.

A Makói Járási Hivatal CS-04C/01/1416-9/2015. számú, 2015. szeptember 24. napján kelt határozatával a házaspár *örökbefogadásra alkalmassá nyilvánítása iránti kérelmét elutasította*. A határozatot a térítvevény szerint 2015. szeptember 29. napján panaszos átvette, és mivel az ellen jogorvoslati kérelmet nem nyújtott be, a határozat 2015. október 15. napján jogerőre emelkedett. A határozattal szembeni fellebbezés lehetősége ingyenes lett volna, a hatóság nem adott a házaspárnak semmilyen formában olyan téves tájékoztatást, hogy annak díja százezer forint lenne.

A Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva – kérelem alapján – vizsgálta a Makói Járási Hivatal Hatósági és Gyámügyi Osztály CS04C/01/1416/2015. számú örökbefogadásra való alkalmasságának megállapítása iránti eljárása törvényességét. A kérelem tárgyában nem volt indokolt ügyészi intézkedés megtétele.

A Csongrád Megyei Kormányhivatal – gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró – Szegedi Járási Hivatala mint az örökbefogadhatónak nyilvánítási és az örökbefogadási ügyekben kijelölt gyámhivatal előtt *a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítása* ügyében az eljárás a gyermekvédelmi gyám, törvényes képviselő kezdeményezésére indult. A kijelölt gyámhivatal az örökbefogadhatónak nyilvánítás iránti eljárást teljes körűen lefolytatta, ennek keretében nyilatkoztatta az anyát és a nevelőszülőt, beszerezte a család- és gyermekjóléti szolgálatok, központok véleményeit, intézkedett környezettanulmány készítése érdekében; beszerezte a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat tájékoztatását a gyermek örökbefogadási esélyeiről, továbbá a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató mint nevelőszülői hálózatot működtető szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról szóló véleményét.

A gyermek apjának személye ismeretlen, apa adatai nélkül anyakönyvezték. Az anya a jogszabályban és a nevelésbe vételt elrendelő határozatban foglaltaknak nem tett eleget, a gyermekével önhibájából több mint egy évig nem tartotta rendszeresen a kapcsolatot, ezért a kijelölt gyámhivatal a 2016. június 13. napján kelt, 2016. július 09. napján jogerőre emelkedett, CS-06C/01/1555-27/2016. számú határozatával a gyermeket örökbefogadhatónak nyilvánította. A hivatkozott határozat egy példányát – az örökbefogadhatónak nyilvánítási ügyekben lévő ügyféli pozíció okán – nevelőszülő részére közvetlenül megküldték a fellebbezési jog határidőben való gyakorlása érdekében, a döntés ellen azonban a nevelőszülő nem élt fellebbezéssel.

A Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva – kérelem alapján – vizsgálta a Szegedi Járási Hivatal Gyámügyi Osztály előtt CS-06C/01/1555/2016. szám alatt folyamatban volt örökbefogadhatónak nyilvánítási eljárása törvényességét. A kérelem tárgyában nem volt indokolt ügyészi intézkedés megtétele.

Az örökbefogadhatónak nyilvánítást követően a kijelölt gyámhivatal előtt eljárás indult titkos örökbefogadási ügyében a gyermek törvényes képviselőjét ellátó eseti gyám és az örökbefogadni szándékozó személyek együttes kérelmére. A gyámhivatal a 2016. július 28. napján kelt, ugyanazon a napon jogerőre emelkedett, CS-06C/01/1555-32/2016. számú határozatával a gyermeket 2016. július 29. napjával kihelyezte a kötelező gondozási időre, egy hónapra az örökbefogadni szándékozó házaspár gondozásába.

A titkos örökbefogadási ügyekben – ellentétben az ezt megelőző örökbefogadhatónak nyilvánítással – a gyermek gondozását biztosító nevelőszülő nem ügyfél és nem is tekinthető az eljárás egyéb résztvevőjének, ezért ő a gondozásba kihelyezésről szóló határozatról nem, csak annak tényéről értesülhetett. A gyámhivatal a gyermek gondozásba kihelyezésének tényéről – a személyes adatok közlése nélkül – a 2016. július 28. napján kelt, CS-06C/01/1555-33/2016. számú levelében értesítette a nevelőszülői hálózatot működtető Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgálatot és általa a nevelőszülőt.

Az örökbefogadni szándékozó házaspár ténylegesen azonban csak 2016. augusztus 1-jén vihette haza a gyermeket, mivel a nevelőszülő a kihelyezést megelőző estén, július 28-án a gyermeket kórházba vitte. Az egészségügyi dolgozóknak azt állította, hogy a gyermek agresszív, hisztis viselkedésének oka az örökbefogadás, holott ezt megelőzően a gyermek és az örökbefogadó szülők közötti barátkozási folyamat szépen alakult, továbbá a hazavitelét követően *az örökbefogadói családba való beilleszkedése gond nélkül zajlott.* A Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Járási Hivatala a kötelező gondozási idő sikeres elteltét követően a CS-06C/01/1555-48/2016. számú, 2016. szeptember 5-én kelt jogerős határozatával engedélyezte a gyermek titkos örökbefogadását. Az örökbefogadott gyermek ettől a naptól az örökbefogadók vér szerinti gyermekének jogállásába lépett.

4. A Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: Csongrád Megyei TEGYESZ) igazgatójától kapott tájékoztatás a következőkre terjedt ki:

A Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatala megállapította, hogy panaszos és házastársa kiskorú konkrét gyermek, illetve 0-3 éves, egészséges, vagy kis mértékű egészségkárosodással élő leány gyermek örökbefogadásra nem alkalmasak, egyúttal alkalmassá nyilvánításuk iránti kérelmüket elutasította. Felhívta az örökbe fogadni szándékozók figyelmét, hogy a jelen határozat jogerőre emelkedéséig számított egy éven belül új örökbefogadás előtti eljárást nem indíthatnak, illetve tájékoztatta őket, hogy a határozat ellen annak kézhezvételét követő naplói számított 15 napon belül a Csongrád Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályához címzett, illetékmentes fellebbezéssel lehet élni. A határozat indoklásában szerepelt, hogy panaszosok örökbefogadási szándékuk indokaként a szakszolgálatához benyújtott 2015. június 23. napján kelt kérelmükben úgy nyilatkoztak, hogy megszerették a náluk nevelkedő gyermeket. A kérelmezőket pszichológus szakértő vizsgálta meg, mely vizsgálat eredményeként az eljáró pszichológus megállapította, hogy a család dinamikája alapján az örökbefogadásra jelentkezett házaspár a konkrét gyermek, illetve a kérelmükben megfogalmazott 0-3 éves egészséges vagy kis mértékű egészségkárosodással élő leány gyermek örökbefogadására pszichés szempontból alkalmatlan. Indoklasként a pszichológus előadta, hogy a nevelőszülők egyrészt a gyermek sikeres hazagondozására, vagy amennyiben erre nincs lehetőség, akkor a gyermek örökbeadásának segítésére szerződtek. Az örökbe fogadni szándékozó házaspár több gyermekre szóló nevelőszülői működési engedély birtokában, és a nevelt gyermekek személyének folyamatos váltakozása mellett, egy örökbefogadó szülővel ellentétben nem tudja biztosítani a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges állandóságot és kiszámíthatóságot, ezért nem áll a gyermek érdekében a nevelőszülő általi örökbefogadás. A szakvélemény szerint nevelőszülők örökbefogadási szándéka több kérdést is felvetett, amelyet az örökbefogadás előtti eljárás tájékoztatóján tisztáztak a házaspárral. A nevelőszülők általi örökbefogadást sem a nevelőszülői hálózatot működtető Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgálat, sem a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat nem támogatja.

A két intézmény egybehangzó szakvéleménye, hogy a nevelőszülőknek történő örökbefogadás csak abban az esetben áll a gyermek érdekében, ha életkora, vagy egészségi állapota miatt nincs más esélye az örökbefogadásra. Ezt az egységes álláspontot igyekeznek az ország többi megyéjében is érvényre juttatni. Egyes megyékben a visszaélések elkerülése érdekében ilyen örökbefogadást egyáltalán nem engedélyeznek. Csongrád megyei örökbefogadói várólistán 86 család szerepel, az első helyen álló házaspár hetedik éve várakozik. A gyermektelen, évek óta várakozó örökbefogadni szándékozók igazságérzetét bántja, hogy a nevelőszülők ilyen módon kikerülnek a várakozási sorrendet és hamarabb jutnak gyermekhez. Az örökbefogadási csoport feladata nem az örökbefogadni szándékozók igényeinek kielégítése, hanem a gyermek számára legideálisabb család kiválasztása a várakozási sorrend figyelembe vételével.

A Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat által megküldött szakvélemény szerint a házaspár gyermek örökbefogadására vonatkozó alkalmatlanságának megállapítása javasolt a házaspár csatolt kérelme, továbbá a szakszolgálat pszichológiai vizsgálata alapján. Indoklásként előadták, hogy intézményük minden területen a gyermek érdekeit tartja fontosnak. Az örökbefogadási eljárás során az örökbefogadhatóvá nyilvánított gyermeknek kell ideális családot keresniük és nem az örökbe fogadni szándékozók igényeit kielégíteniük. Egy nevelőszülői család nem tud olyan érzelmi biztonságot nyújtani a gyermeknek mint egy örökbefogadói család. Fontos különbséget tenni a nevelőszülői munkát vállaló és az örökbe fogadási szándékkal jelentkezők között. A nevelőszülők vállalt feladata a nevelt gyermekek kapcsolattartásának és haza gondozásának segítése, amennyiben erre nincs lehetőség, a gyermek átgondozása örökbefogadó szülőkhöz. Az a nevelőszülő, aki nem tudja a nevelt gyermeket elengedni, nem tud a gyermek érdekében felülkerekedni saját érdekein, hiteltelenné válik.

A kérelmezők vitatták a pszichológiai véleményben foglaltakat. Előadták, hogy tisztában vannak azzal is, hogy a nevelőszülőségnek nem az a célja, hogy a náluk nevelkedő gyermeket örökbefogadják. Rögzítették, hogy bár a nevelőszülők elvégezték a nevelőszülőségre felkészítő képzést, ennek ellenére még mindig nem volt tisztázott számukra a két vállalás közti különbség. Az a fordított szemlélet, hogy a nevelőszülők igényeihez, elképzeléseikhez szeretnék hozzáigazítani a gyermek sorsának rendezését, nem pedig a gyermek számára megtalálni az optimális megoldást, sem a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek, sem pedig a gyámhivatal számára nem megengedett. A szakszolgálat tájékoztatása szerint a kiskorúnak az esetleges örökbefogadhatóvá nyilvánítását követően a megyei listán várakozó örökbefogadni szándékozók száma alapján nagy esélye van arra, hogy örökbefogadó családba kerüljön. A gyámhivatal az eljárása során nem tartotta szükségesnek a kérelmezők otthonában környezettanulmány elkészítését, mivel nevelőszülőként működési engedélyük van, továbbá nem tartotta szükségesnek pszichológus szakértő kirendelését sem, mivel egybehangzóan nyilatkoztak arról, hogy továbbra is nevelőszülők akarnak maradni, emiatt adták fel korábban a munkahelyeiket is. A két vállalás azonban egymástól teljesen különböző és az esetleges nevelőszülői örökbefogadás jelenleg nem állana a gyermek érdekében. A gyámhivatal végül eljárása során mérlegelte azt is, hogy a nevelőszülőknél egészségügyi szempontból nem lehet kizárni a vérszerinti gyermek vállalását sem. Mindezek alapján a gyámhivatal megállapította, hogy a kérelmezők a jogszabályi feltételeknek nem felelnek meg, az örökbefogadásra nem alkalmasak, így a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. A határozat elleni jogorvoslati lehetőséget a Ket. 98. § (1) bekezdés alapján biztosította és a jogorvoslati lehetőségről a 99. § (I), 102. § (1) bekezdése, és (S) bekezdése, valamint a Gyár. 2. § (3) bekezdése és a 13. § c) pontja alapján adott tájékoztatást.

A Csongrád Megyei Kormányhivatal – gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró – Szegedi Járási Hivatala CS-06C/01/Í555-27/2016. számú határozatával a Békés Megyei Kormányhivatal Orosházi Járási Hivatala 2015. április 7-én kelt, BE-00C/O1/176-7/2015. számú határozatával nevelésbe vett gyermeket két évre örökbefogadhatónak nyilvánította. Ennek előzményeként megkeresem a Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatot, illetve a nevelésbe vételének felülvizsgálata ügyében az illetékességgel rendelkező Csongrád Megyei Kormányhivatal – gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró – Makói Járási Hivatalát.

Az iratok szerint a rendezetlen családi jogállású gyermeknek az anyával való folyamatos kapcsolattartása meghiúsult, az anya a nevelésbe vétel egy éves ideje alatt nem tartotta rendszeresen a kapcsolatot a gyermekkel. Az írásbeli beadványa szerint az édesanya 2015. márciusban és áprilisban látogatta meg a gyermeket, utána azonban 5 hónapig nem ment. A 6. hónapban a nevelőszülő a határozatban nem szabályozott helyen és időben létrehozott egy találkozást az anya és a gyermek között. Októberben a szabályozásnak megfelelően sor került a kapcsolattartásra, ezután azonban ismételen nem ment az anya. A gyermekvédelmi gyám álláspontja szerint a kapcsolattartás hiánya miatt az anya magatartása is megalapozza a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítását, mivel csak telefonon tudott vele beszélni, nem hajlandó megmondani, hogy hol lakik, hova mehetne el családlátogatásra. Ködös tájékoztatást ad arról, hogy mit csinál, a körülményei hogyan alakulnak. A gyermekvédelmi gyám tájékoztatta továbbá a gyámhivatalt, hogy a nevelőszülő örökbefogadási alkalmassági kérelmet nyújtott be, azonban az illetékes gyámhivatal a szakszolgálat és a pszichológusi szakvélemény alapján alkalmatlannak nyilvánította. A nevelőszülő kifejezetten az érintett gyermeket szeretne volna örökbefogadni. Igyekezett mindent megtenni annak érdekében, hogy a gyermek és az édesanyja közötti kapcsolattartást felélessze, folyamatossá tegye. A gyermekvédelmi gyám a gyámhivatal előtti személyes meghallgatása során megerősítette az írásbeli beadványát, egyúttal tájékoztatta a gyámhivatalt, hogy az anya azóta sem volt kapcsolattartáson, az életkörülményeiről továbbra sem tud semmit sem. Próbálta pedig vele felvenni a kapcsolatot, telefonon beszéltek, de elzárkózott a látogatástól. Annyit tud, hogy ismét gyermeket vár. Az írásbeli beadvány mellékleteként csatolt kapcsolattartási napló szerint a 2015. április 8. nappal kezdődött nevelésbe vétel után 2015. április 17. napján megjelent az anya kapcsolattartás céljából, fogta a gyermeket a kezében és ajándékot vitt neki. 2015. május 15. napján nem jelent meg, ezt telefonon jelezte. 2015. június 5. (pótlási időpont) és 2015. június 19. napjain szintén nem jelent meg, értesítést nem küldött. Ezután legközelebb nem az akkor aktuális, határozatban előírt időpontban (2015. szeptember 18.), hanem 2015. szeptember 22. napján, majd 2015. október 16. napján került sor a kapcsolattartásra. Az anya jelezte, hogy 2015. december 21-én szeretne menni, végül szólt, hogy nem kapott fizetést, így nem tud menni látogatóba. A kijelölt gyámhivatal az örökbefogadhatónak nyilvánítási eljárás során nyilatkoztatta az anyát és a nevelőszülőt; beszerezte a család- és gyermekjóléti szolgálatok, központok véleményeit, valamint intézkedett környezettanulmány készítése érdekében; intézkedett a gyermekvédelmi szakszolgálat irányába a gyermek elhelyezési tervében foglalt teljesítéséről szóló véleményének, valamint a gyermek örökbefogadási esélyeiről való tájékoztatásának, továbbá a nevelőszülői hálózat működtetőjének szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról szóló véleményének a beszerzése iránt. A Csongrád Megyei Területi Gyermek védelmi Szakszolgálat tájékoztatása szerint a gyermek örökbefogadására reális esély van, a megyében több olyan személy van, aki ilyen korú és egészségi állapotú gyermeket szeretne örökbefogadni.

A gyámhivatal a Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatala útján nyilatkoztatta az anyát, aki akkor a [...] Családok Átmeneti Otthonában tartózkodott. Az anya úgy nyilatkozott, hogy az örökbefogadhatónak nyilvánításhoz nem járul hozzá. Kapcsolattartás azért nem volt, mert a Családok Átmeneti Otthonába való bekerülését követően született meg a kislánya, aztán Pécsre kellett menniük a csecsemővel. 2016. február 15-én költöztek a Családok Átmeneti Otthonába, próbálkoztak Békés és Csongrád megyében is, de nem volt hely. Itt másfél évig maradhatnak, de azt tervezik, hogy vesznek egy házat, igénybe veszik hozzá a szocpolt. Aztán szeretné a nevelőszülőnél nevelkedő gyermekét is elhozni a nevelőszülőtől. A nevelőszülő a gyámhivatal előtti meghallgatása során elmondta, hogy a gyermek 2014. november 28. napján került hozzá. A gyermek 2015. áprilisban elrendelt nevelésbe vétele óta a szülő akként tartotta a gyermekkel a kapcsolatot, hogy 2015. április 17. napján meglátogatta és utána csak szeptemberben találkoztak, ezt azonban a gyám nem fogadta el, mert nem a kijelölt helyen került sor a kapcsolattartásra. Utána október 16-án találkoztak, novemberben, decemberben azonban nem.

Decemberben nem tudott jönni, mert nem volt pénze, szeretne volna azonban a két ünnep között pótolni, erre azonban végül nem került sor, mert zárva volt az épület.

Legközelebb januári 5-én találkozott a kislánnyal. A februári alkalom kimaradt, mert szült. Márciusban szólt a gyámnak, hogy beteg a kisfiú, emiatt nem tudnak jönni. A betegséget tudja is igazolni. Áprilisban szintén nem jött. Azt mondta, hogy nagyon sokba kerül a vonat és nem kaptak anyagi segítséget.

A Családok Átmeneti Otthona a gyámhivatal megkeresésére megküldte a tájékoztatását, mely szerint az anya az élettársával 2016. február 18-án nyert elhelyezési az intézményben. A közös gyermekük 2016. február 26-án született. Az anya semmilyen jövedelemmel nem rendelkezett, a gyermeke megszületése után a GYES és a családi pótlék képezi a bevételi forrásukat. Az intézmény segítette őket kezdetben az ételmezés terén. A család a térítési díj-fizetési kötelezettségének eleget tett. A gyermeket megfelelően, ellátják, rendszeresen viszik orvoshoz, a pénzbeosztással vannak nehézségeik, bár az kétségtelen, hogy a rendelkezésükre álló jövedelem nem túl sok. Az anya élettársa ekkor rendszeres, de szűkös jövedelemmel rendelkezett.

Az első alkalommal a beköltözés másnapján lett volna a kapcsolattartás. A beköltözésükkor nem volt pénzük, a második alkalommal az anya kórházban volt, az április havi kapcsolattartás pedig elmondásuk szerint ismét a pénz hiánya miatt hiúsult meg. A városi önkormányzat csak a helyben állandó lakcímmel rendelkező lakosokat tudja anyagilag támogatni és az intézmény anyagi keretei is korlátozottak. A Családok Átmeneti Otthona a későbbiekben értesítette a gyámhivatalt, hogy az anya az élettársával és a kisgyermekkel más településre költözött, ezért a gyámhivatal megkereste a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti és családsegítő központot véleményadás céljából. A tájékoztatása szerint a család az élettárs nagyszüleinek a tulajdonában lévő ingatlanban élt, a külső és a belső környezet viszonylag rendezett volt. Tartozás miatt a vezetékes víz jelenleg korlátozva van. A házban az édesanya, az élettársa és a közös gyermekük, valamint a nagyszülők, továbbá az élettárs nővére és a 2 gyermeke él. Az édesanya a kisbát szépen gondozza, táplálja, ezt a védőnő is alátámasztotta. A gyermek mosolygós, jól táplált. A család május 08. napján költözött ide, a családlátogatás során együttműködők voltak.

A Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató a gyámhivatal megkeresésére megküldte a 2016. január hónapot követő kapcsolattartásról szóló naplót, mely szerint 2016. január 15-én sor került találkozásra, az ezt követő alkalmakkor, így 2016. február 19-én, 2016. március 18-án, valamint 2016. április 15-én azonban nem jelent meg az anya. Egyedül március 18-án szólt a gyámnak, hogy nem tud jönni. A Csongrád Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat a gyermek elhelyezési tervében kijelölt feladatok megvalósulásáról az alábbiak szerint tájékoztatta a gyámhivatalt. Az anya tekintetében elsődleges feladat a stabil életkörülmények megteremtése, melyből a rendszeres munka és jövedelem megléte adódhat, emellett a nevelésbe vétel megszüntetésének feltétele a biztos lakhatás is. A gyám tudomása szerint ezek nem valósultak meg. Az édesanya nem rendelkezik munkahellyel, a gyermeke nevelésbe vétele óta folyamatos vándorlásban él, hol albérletbe költözik, hol barátjánál van. A gyám családlátogatást sem tudott tenni, mert mindig változtatta a lakhelyét, ennek címét nem adta meg, ebben a tekintetben nem volt együttműködő. A családgondozóval való együttműködés szintén ebből a vándorló életmódból fakadóan nem valósulhatott meg. 2015. október 16-án és 2016. január 15-én volt kapcsolattartás a szabályozásnak megfelelő módon, mindkét esetben azonban valószínűsíthető, hogy a nevelőszülő közbenjárására történt.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint az ezek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajb. határozza meg. Annak 18. § (4) bekezdése alapján a biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) és d) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosa – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek, illetve a különösen védendő csoportok tagjai jogainak védelmére. Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a gyámhatóság gyakorolja. A Gyár. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorolja. A Gyvt. 95. §-a alapján a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás biztosítása állami feladat. Mindezek alapján az ügyben érintett hatóságra kiterjed a vizsgálati hatásköröm.

III. Az alapvető jogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget az Alaptörvényben kapott mandátumának. Ombudsmanként ezért következetesen, zsinórmértékként támaszkodom az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal, alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, az egyes alapjogi tesztekre.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amely ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, II. cikkében, illetve XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 54. § (1) bekezdésének, 67. § (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a jogállamiság elve, az élethez és emberi méltósághoz való jog, valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Mindezek alapján az elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – *ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig* – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozatai indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Érdemes kiemelni ugyanakkor azt is, hogy immár külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tiszteletes hatósági eljárás*hoz való jogot.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény ugyanakkor éppen a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a természetes és jogi személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat *a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni*, szükség van a joganyag és a jogi eljárások stabilitására, a változásokra való felkészüléshez megfelelő idő biztosítására, az egyértelműsége, a követhetősége és az érthetősége. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem *az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is*.

Az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozatában kiemelte, hogy „a jogállamiság fontos eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára.” [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 59., 65.] A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon [26/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 135, 142.]. Nem állapítható meg ugyanakkor a jogállamiság és annak részét képező jogbiztonság sérelme pusztán amiatt, hogy az adott normaszöveg a jogalkalmazás során értelmezésre szorul: a jogbiztonság elvéből nem következik a jogalkotónak olyan kötelezettsége, hogy minden fogalmat minden jogszabályban külön meghatározzon [71/2002. (XII. 27.) AB határozat, ABH 2002, 417.]. A normavilágosság sérelme miatt az alkotmányellenesség akkor állapítható meg az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint, ha a szabályozás a jogalkalmazó számára értelmezhetetlen, vagy eltérő értelmezésre ad módot, és ennek következtében a norma hatását tekintve kiszámíthatatlan, előre nem látható helyzetet teremt a címzettek számára, illetőleg a normaszöveg túl általános megfogalmazása miatt teret enged a szubjektív, önkényes jogalkalmazásnak. Ha „egy jogszabály törvényi tényállása túl elvont, túl általános, akkor a jogszabály rendelkezése a jogalkalmazó belátása szerint kiterjeszhető vagy leszűkíthető. Az ilyen jogszabály lehetőséget ad a szubjektív jogalkalmazói döntésre, a különböző jogalkalmazók eltérő gyakorlatára, a jogegység hiányára. Ez csorbítja a jogbiztonságot.” [1160/B/1992. AB határozat, ABH 1993. 607., 608.] Az Alkotmánybíróság a jogbiztonság fogalmával összefüggésben a fentiekben túl azt is kiemelte, hogy a jogbiztonságnak „elengedhetetlen követelménye, hogy *a jogalkalmazói magtartás [...] előre kiszámítható legyen.*” [72/1995. (XII. 15.) AB határozat, ABH 1995. 351., 357.]

2. Az Alaptörvény II. cikke alapján *az emberi méltóság sérthetetlen*, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy *a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő*. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, ésszerűtlen különbséget tenni.

Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte, ami azt jelenti, nem választhatók külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűzhető jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírósági gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. *Az Alkotmánybíróság szerint az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá.* A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

3. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam köteleességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. Ezt az alaptételt megtaláljuk a Gyermekjogi Egyezményében is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai, szellemi érettségének hiányára, különös védelemre, gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.

Az Egyezmény 1991-től a belső jog része, részes államaként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésre, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. A jogszabályban előírt ellenőrzési kötelezettség pedig nem mellőzhető. Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 20. cikke rögzíti, hogy *minden olyan gyermek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére.*

A Gyermekjogi Bizottság az Egyezmény alkalmazásának monitorozása során arra a felismerésre jutott, hogy az érintett döntéshozók és jogalkalmazók sem a szakpolitikákban, sem a gyakorlatban gyakran nem veszik megfelelően figyelembe a családokat és gyermekeket érő kihívásokat, nehézségeket. A gyermekek jogai és a jogok alkalmazásának gyakorlata között fennálló jelentős eltérések felismerése arra ösztönözte a Bizottságot, hogy a 2005-ben megrendezett Általános vitanapját¹ a *családjukon kívül nevelkedő gyermekek* témakörének szentelje. A vitanap eredményeként a Bizottság javaslatot tett, és felhívta a nemzetközi közösséget, a részes államokat, az ENSZ szakosított szervezeteit, a civil szervezeteket arra, hogy közösen dolgozzanak ki olyan nemzetközi szabályokat, amelyek szakértő útmutatást biztosítanak az államok és felelős szerveik számára a Gyermekjogi Egyezmény gyakorlati alkalmazásának elősegítése érdekében.

A szüleiktől elszakított gyermekek tekintetében a Bizottság *több ajánlásában kiemelte az egyéni bánásmód elvét.* Minden gyermek egyedi, és a szülőktől való elszakítást és az otthonon kívüli gondozásban való elhelyezést esetről esetre kell megfontolni. Nincsen olyan általános megoldás, amely minden helyzetre alkalmazható lenne.

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/discussion2012.htm>

A Bizottság üdvözölte az „Útmutató a gyermekek alternatív gondozásához”² című dokumentumot, amelyet az ENSZ Közgyűlése 2009. november 20-án, az Egyezmény létrejöttének 20. évfordulóján fogadott el. Az Útmutató ajánlást tartalmaz az alternatív gondoskodásba kerülés megelőzése vonatkozásában. A gyermekeknek a családjuktól történő elválasztása megelőzésére tett erőfeszítések részeként az egyes országoknak mindent meg kell tenniük azért, hogy megfelelő, kulturális szempontból is érzékeny intézkedéseket hozzanak, hogy támogatást nyújtsanak azon családok számára, akik lehetőségeit, gondozási képességeit olyan tényezők korlátozzák. Ilyen lehet valamilyen fogyatékoság, túlzott kábítószer, alkoholfogyasztás, a kisebbségi családokkal szembeni diszkrimináció. Mindent meg kell tenni, hogy megfelelő gondoskodást és védelmet biztosítsanak a különösen veszélyeztetett gyermekeknek, a gyermek, avagy a szülők bármilyen státuszával összefüggésben megnyilvánuló diszkrimináció ellen, beleértve a szegénységet is.

4. Az Alaptörvény XXIV. cikke immár kinyilvánítja a tisztességes eljárásból való jogot. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybírói tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az ügyfél közigazgatási határozathozatalra vonatkozó joga nem tehető függővé attól, hogy a közigazgatási szerv milyen időpontban hajlandó dönteni a hatáskörébe utalt ügyben. A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben, az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. A közigazgatási eljárás nem nélkülözheti a kötelező ügyintézési határidőket.

IV. A vizsgálat nemzetközi háttere

1. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye egyik alapvetésének tekinthető 3. cikk szerint „a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek (legfőbb) mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.” Az Egyezmény 20. cikke a családjuktól megfosztott gyermekek jogainak védelme vonatkozásában rögzíti, hogy „minden olyan gyermek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére.”

2. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (továbbiakban Bizottság), a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásának monitorozása során arra a felismerésre jutott, hogy az érintett döntéshozók és jogalkalmazók sem a szakpolitikákban, sem a gyakorlatban gyakran nem veszik megfelelően figyelembe a családokat és gyermekeket érő kihívásokat, nehézségeket. A gyermekek jogai és a jogok alkalmazásának gyakorlata között fennálló jelentős eltérések felismerése arra ösztönözte a Bizottságot, hogy a 2005-ben megrendezett Általános vitanapját³ a családjukon kívül nevelkedő gyermekek témakörének szentelje. Az említett vitanap eredményeképpen a Bizottság kulcsfontosságú javaslatot tett, és felhívta a nemzetközi közösséget, a részes államokat, az ENSZ szakosított szervezeteit, a civil szervezeteket, szakértőket, egyetemi oktatókat arra, hogy közösen dolgozzanak ki olyan nemzetközi szabályokat, amelyek szakértő útmutatást biztosítanak az

²<https://www.ajbh.hu/documents/10180/122652/Alternat%C3%ADv+gondolkod%C3%A1s+a+gyermekekr%C5%911+%26%23x2013%3B%20%C3%BA+mutat%C3%B3.pdf/adeddbf2-8efb-47f8-ac70-4614a0ebfcd8;jsessionid=DBDEB125B452B3667DC7F97D73881032?version=1.0>

³ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/discussion2012.htm>

államok és felelős szerveik számára a Gyermekjogi Egyezmény gyakorlati alkalmazásának elősegítése érdekében.

A szüleiktől elszakított gyermekek tekintetében a Bizottság több ajánlásában kiemelte az egyéni bánásmód elvét. Minden gyermek egyedi, és a szülőktől való elszakítást és az otthonon kívüli gondozásban való elhelyezést esetről esetre kell megfontolni. Nincs olyan megoldás, amely minden helyzetre alkalmazható lenne.

A Bizottság örömmel üdvözölte azt a fontos és alapvető elismerést, amit az „Útmutató a gyermekek alternatív gondozásához”⁴ című dokumentum elfogadásával az ENSZ Közgyűlése 2009. november 20.-án, a Gyermekjogi Egyezmény létrejöttének 20. évfordulóján tett.

Az Útmutató ajánlást tartalmaz az alternatív gondoskodásba kerülés megelőzése vonatkozásában is, úgy mint: a gyermekeknek a családjuktól történő elválasztása megelőzésére tett erőfeszítések részeként az egyes országoknak mindent meg kell tenniük azért, hogy megfelelő, és kulturális szempontból is érzékeny intézkedéseket hozzanak, hogy támogatást nyújtsanak azon családok számára, akik lehetőségeit, gondozási képességeit olyan tényezők korlátozzák, mint valamilyen fogyatékoság, túlzott kábítószer és alkoholfogyasztás, az öslakos és a kisebbségi családokkal szembeni diszkrimináció; hogy megfelelő gondoskodást és védelmet biztosítsanak a különösen veszélyeztetett gyermekeknek; és tegyenek kiemelt erőfeszítéseket a gyermek, avagy a szülők bármilyen státuszával összefüggésben megnyilvánuló diszkrimináció ellen, beleértve a szegénységet is.

IV. Az ügy érdemében

1. A nevelőszülő általi örökbefogadás alapjogi összefüggései nyomán

Jelen vizsgálat kapcsán is utalnom kell arra, hogy az *AJB-3481/2017. számú* átfogó jelentésben számos általános megállapítást fogalmaztam meg a nevelőszülői örökbefogadás vonatkozásában. A jelentés szerint a nevelőszülők képzése során nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy tudatosítsák, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásba bekerült gyermekek útja – éppen a gyermek legjobb érdekének megfelelően – *nem egyirányú*. Ha a vér szerinti család helyzetbe hozható, akkor idővel meg kell kísérelni a gyermek visszagondozását, ha pedig a gyermek örökbeadható, elsődleges cél, hogy számára megfelelő örökbefogadót találjanak, aki *minél hosszabb ideig, nagykorúságának elérését követően is* gondoskodik a neveléséről, illetve *élethosszig tartó családi köteleket* nyújtanak egymás számára. A nevelőszülői elhelyezés célja elsősorban *a gyermek átmeneti gondozása*, nevelése, amíg a gyermeket vissza nem tudják gondozni saját családjába, vagy ha ez nem lehetséges, akkor az új családjába. A gyermek nevelőszülői gondozása, nevelése elsősorban arra irányul, hogy a gyermek kiegyensúlyozottan fejlődjön, képes legyen integrálódni vér szerinti, vagy beilleszkedni az új, örökbefogadó családjába. Mindez alapvetően meghatározza azt a szakmai célt, amelyet a nevelőszülők kiválasztása, illetve felkészítése során szem előtt kell tartani.

A nevelőszülői alkalmasság nem feltétlenül jelenti azt, hogy a nevelőszülő örökbefogadó szülőnek is alkalmas. Éppen ezért abban az esetben, amennyiben az egyébként nevelőszülőként foglalkoztatott személy vagy pár örökbe kíván fogadni, akkor ugyanúgy részt kell venniük az örökbefogadásra való alkalmasság megállapítása iránti eljárásán. Álláspontom szerint nem kell evidenciának tekinteni, hogy egy örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított nevelőszülő bármilyen elsőbbséget élvezhet a gyermek örökbefogadása tekintetében a nála elhelyezett, nála nevelkedő gyermek esetében. Nevelőszülői örökbefogadás esetén különösen vizsgálni kell a családban nevelkedő egyéb gyermekek számát, státuszát, és e viszonyok hatását a gyermek, illetve gyermekek későbbi nevelkedésére, személyiségfejlődésére. Elképzelhető olyan helyzet is, amikor a konkrét esetben a gyermek legjobb érdekét a nevelőszülő által történő örökbefogadás szolgálja,

⁴<https://www.ajbh.hu/documents/10180/122652/Alternat%C3%ADv+gondolkod%C3%A1s+a+gyermekekr%C5%9111+%26%23x2013%3B%20%C3%BAtmutat%C3%B3.pdf/adeddbf2-8efb-47f8-ac70-4614a0ebfcd8;jsessionid=DBDEB125B452B3667DC7F97D73881032?version=1.0>

azonban ezt minden egyes örökbeadásnál egyéniesítve kell vizsgálni. Összességében kijelenthető, hogy a nevelőszülői hivatás nem örökbeadási célzatú, annak ellenére sem, hogy fontos és szükséges a gondozásba kerülő gyermekek kötődésének elősegítése.

Számos alkalommal felhívtam a figyelmet, hogy a gyermekek, a gyermek családban való nevelkedésének joga, illetve a legjobb érdekének védelme áll az örökbeadási eljárások középpontjában – a gyermeknek keresnek örökbefogadót, nem fordítva. Amint azt az Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelte az E. P. kontra Olaszország ügyben: „az örökbeadás a gyermek családba juttatását jelenti, és nem egy család gyermekeinek juttatását, és az államnak örködnie kell a felett, hogy az örökbeadó személyek olyanok legyenek, akik minden téren képesek biztosítani a legkedvezőbb feltételeket a befogadásához. Amikor egy szülő és gyermek között családi kapcsolat létesül, különös fontosságot nyer a gyermek elsőbbséget élvező érdeke, amely a természeténél és súlyánál fogva a szülő érdekén is felülemelkedhet.”⁵

A jelentés azt is rögzítette, hogy kifejezetten a nevelőszülői jogintézmény működése szempontjából is *díszfunkcionális volna az*, ha a nevelőszülő előnyt élvezhetne a nála nevelkedő gyermek örökbefogadása esetén. Nem kizárt, hogy az örökbefogadást gyorsítani kívánó személyek így próbálnák „megelőzni” a nem nevelőszülő örökbefogadókat, előnyhöz jutni a náluk elhelyezett gyermek örökbeadáskor. Másrészt *mindez a nevelőszülői rendszert is alapjaiban rengethetné meg*. Az örökbeadási céllal nevelőszülőnek jelentkező személyek az eredményes örökbeadás után vélhetően nem maradnának a rendszerben, amelynek pedig nagy szüksége van a jól felkészült nevelőszülők folyamatos munkájára. Mindemellett – az életviszonyok sokszínű alakulásának lehetőségére tekintettel – nem zárható ki, hogy egyes esetekben a nevelőszülő általi örökbeadás egyéni mérlegelés után az adott gyermek legjobb érdekét szolgálja.

A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony és a helyettes szülői jogviszony egyes kérdéseiről szóló 513/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet 6/A. §-a rögzíti, hogy a nevelőszülő mely képzések elvégzését követően felel meg a Gyvt. 34. § (1) bekezdés f) pontja szerinti képesítési feltételeknek. Az egyik megfelelő képesítés így az Országos Képzési Jegyzékben szereplő *nevelőszülő szakképesítés*. A másik a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbeadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendeletben meghatározott, a nevelőszülők számára szervezett központi oktatási programban megszerzett képesített *nevelőszülő képesítés*.

Kompetencia szintjén elvárt, hogy a képzés után a nevelőszülői örökbeadás tekintetében értse meg a nevelőszülői, illetve az örökbeadó család működési különbségeit, a gyermek jogi és családi státusa, biztonsága és kötődési lehetőségeit. Lényeges, hogy elfogadja és elkötelezetten támogassa a gyermekek érdekében az átgondozást és barátkozási folyamatot az örökbeadó családba, a gyermekvédelmi szakemberekkel együttműködve felkészítse a gyermeket az örökbeadásra. Mindezek mellett az elektronikus levél érkezését követően a nevelőszülői tanácsadó és a gyermekvédelmi gyám *tájékoztatták a nevelőszülőt az örökbeadást megelőző eljárásról*.

A feltárt tényállás szerint a nevelőszülő 2016. december 7-én ismételt kérelmet nyújtott be a gyermek örökbefogadása iránt. Ebben arra hivatkozott, hogy a közeli jövőben, december 23-án házasságot kötnek élettársával, hogy a gyermeket házastársakként fogadhassák örökbe.

A Pest Megyei TEGYESZ ennek kapcsán jogszerűen jutott arra az álláspontra, hogy az akkor már örökbefogadható gyermek tekintetében nem a megfelelő hatóságnál, továbbá az örökbeadásra való alkalmasságukat megállapító határozat híján adták be kérelmüket. A rendelkezésemre álló iratokból kiderül, hogy ezen második kérelme után is részletes tájékoztatást kapott a nevelőszülő az örökbeadás feltételeiről, amely a kérelem alakiságára és eljárásrendjére is kitért.

⁵ Lásd: European Court of Human Rights decision in E.P v. Italy (Application no. 34558/97).

2. A gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítása kapcsán meghozott határozattal kapcsolatban

Panaszos a beadványában hangsúlyozta, hogy álláspontja szerint a gyermeket annak ellenére nyilvánították örökbe adhatóvá, hogy a vér szerinti szülő minden tőle telhetőt megtett a gyermekkel való kapcsolattartás terén. A rendelkezésekre bocsátott iratok azonban nem ezt tükrözik. Az anya a nevelésbe vételt követően rendszertelenül tartotta a gyermekkel a kapcsolatot.

A 2015. év folyamán a május, június, július, augusztus, továbbá a november és december havi kapcsolattartás is elmaradt, a szeptemberi alkalom pedig nem az előírt időpontban és módon valósult meg. Az anya a kapcsolattartások elmaradását előzetesen csak ritkán, a 2015. év folyamán mindösszesen két alkalommal jelezte, a kapott tájékoztatás szerint az elmaradt kapcsolattartások pótlását nem kezdeményezte. 2016-ban januárban került sor a találkozásra, a februári alkalommal szült az anya, márciusban jelezte az akadályoztatása okát, áprilisban azonban ismét nem jelent meg. Természetesen méltányolandó, és nem elhanyagolható szempont, hogy az anya újabb gyermeke születésének hónapjában, illetve a gyermekágyi időszakban nem jelent meg a kapcsolattartáson, és pusztán erre alapozva valóban nem lett volna jogszerű a nevelésbe vett gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítása.

Helyesen tárta azonban fel a gyámhatóság, hogy az anya önhibájából gyermekével egy éve nem tartott rendszeres kapcsolatot, és hogy ez az önhiba nem elsődlegesen a kisgyermeke megszületését követő időszak, hanem az azt megelőző időszak vonatkozásában állt fenn. A 2015. év folyamán több alkalommal is két hónapnál hosszabb ideig nem látogatta meg a gyermekét, az áprilisi alkalmat követően csak szeptemberben és októberben találkoztak, majd ismételten nem, hanem csak 2016. januárban. Az anya nem jelezte akadályoztatásának az okát, illetve annak okaként a pénzhiányt jelölte meg.

Alapjogi biztosként hangsúlyoznom kell, hogy a pénzhiány egy várandós, jövedelemmel nem rendelkező anya estében valóban lehet olyan nyomós érv, amely ténylegesen ellehetleníti a kapcsolattartás megvalósítását, és kizárja az önhibát. Tekintettel azonban egyrészt arra, hogy számos elmaradt kapcsolattartást nem indokolt (pénzhiánnyal sem) a vérszerinti szülő, másrészt pedig arra, hogy a kapcsolattartásról rendelkező határozatban tájékoztatást kapott a lehetséges segítségkérési lehetőségekről, összességében nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy valamennyi kapcsolattartási alaklom az anya ellehetetlenült anyagi helyzete miatt hiúsult volna meg. A gyámhatóság valamennyi szempontot kellő módon mérlegelve jutott arra az álláspontra, hogy a vér szerinti szülő a nevelésbe vett kislányával való kapcsolattartási kötelezettségét elhanyagolta.

Álláspontom szerint az örökbefogadhatóvá nyilvánítás a fentiek alapján nem tekinthető alapjogi szempontból aggályosnak, jogsértőnek, ugyanis a jogszabályi rendelkezések értelmezése alapján nem minősül megkerülhetetlen, objektív követelménynek a hat havi kapcsolattartás elmulasztása, a *gyermek legjobb érdekét figyelembe véve kell ilyenkor is döntést hozni*.

A Gyer. 37. § (1) bekezdése szerint az örökbefogadhatónak nyilvánítás iránti eljárás során a gyámhivatal a nevelésbe vett gyermek örökbefogadását akkor segíti elő, ha a gyermek életkora, egészségi állapota és egyéb körülményei alapján örökbefogadására reális esély van. A Gyer. 37. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, ha az örökbefogadhatónak nyilvánítás indoka az, hogy a szülő gyermekével önhibájából nem tart kapcsolatot és életvitelén, körülményein a nevelésbe vétel megszüntetése érdekében nem változtat, vagy a *szülő fél éven át gyermekével semmilyen formában nem tart kapcsolatot*, a gyámhivatal meghallgatja a szülőt, a gyermekvédelmi gyámot, a nevelőszülőt vagy a gyermeket gondozó gyermekotthoni alkalmazottat, és környezettanulmányt készít. A Gyer. 37. § (7) bekezdés a) pontja szerint pedig a gyámhivatal határozatában szabályozottól jelentősen eltér a kapcsolattartás akkor, amennyiben az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás során vizsgált időszakban a kapcsolattartásra jogosult szülő önhibájából több alkalommal két hónapnál hosszabb ideig nem látogatta meg a gyermeket.

Mindezek alapján megállapítottam, hogy jogszerű, indokolt, a gyermek érdekét szem előtt tartó, kellően alapos volt a gyermek örökbefogadhatóságának kezdeményezésével és annak megállapításával kapcsolatos eljárás.

A Ptk. kommentár szerint az *örökbefogadhatóknak nyilvánítás intézményét* a Csjt. 1990 óta ismerte, bevezetését az indokolta, hogy az akkor intézeti neveltek tekintett gyermekek, akiket szüleik nyilvánvalóan már nem fognak maguk nevelni, örökbefogadó családba kerülhessenek. Az örökbefogadhatóknak nyilvánítás alapfeltétele, hogy a szülő önhibájából bizonyos magatartásokat elmulaszt. A Csjt. az önhiba fennállására kifejezetten nem utalt, a Ptk. azonban igen. Bár a szabály tartalmát tekintve nem változott, nyilvánvaló, hogy a szülőnek felróható magatartásról van szó.

A Gyvt. 77. §-a határozza meg a nevelésbe vétel elrendelésének szabályait, így a nevelésbe vétel célját és azt, hogy milyen feltételek mellett veszi a gyámhatóság a gyermeket nevelésbe.

Ha a gyermeket nevelésbe veszik, akkor nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban nevelkedik. A Ptk. 4:124. § szerint a gyámhatóság a nevelésbe vett gyermeket legfeljebb két évre örökbe fogadhatóknak nyilvánítja, ha a szülőjének szülői felügyeleti joga nem szűnt meg és a szülő önhibájából gyermekével egy éve nem tart rendszeres kapcsolatot vagy fél éven át semmilyen formában nem tart kapcsolatot, illetve életvitelén, körülményein nem változtat, és emiatt a nevelésbe vétel nem szüntethető meg.

A szülő mulasztásáról a Ptk. 4:124. § (1) bekezdés a)-b) pontja rendelkezik, a Gyer. örökbefogadhatóknak nyilvánításáról szóló 37. §-a pedig rendezi a részletszabályokat. A Ptk. 4:124. § (1) bekezdés a) pontjában rögzített mulasztásnál *nyilvánvaló a szülői felelősség*, mivel a Ptk. 4:124. § (3) bekezdése értelmében a szülőt erre a joghátrányra a nevelésbe vétel elrendelésekor figyelmeztetik. A b) pontban foglaltak tekintetében *vélelmezhető a szülői önhiba*.

A Gyer. rendezi azt is, hogy mely esetekben kinek a véleményét kell kikérni a szülő-gyermek kapcsolat alakulásának tekintetében, illetve a kapcsolatuk alakulásáról.

Ez utóbbi tekintetében jelentősége van a gyámhivatal által szabályozottól jelentősen eltérő kapcsolattartásnak, amely Gyvt. 34. § (7) bekezdése értelmében az örökbe fogadhatóknak nyilvánítás szempontjából nem tekinthető rendszeres kapcsolattartásnak a levélírás, a telefonhívás, a csomagküldés és a gyámhatóság határozatában szabályozottól jelentősen eltérő évenkénti egy-két látogatás. A Gyer. 37. § (7) bekezdése szerint a gyámhivatal határozatában szabályozottól jelentősen eltér a kapcsolattartás, ha az örökbefogadhatóvá nyilvánítás során vizsgált időszakban [Ptk. 4:124. § (1) bekezdés a) pontja] a kapcsolattartásra jogosult szülő önhibájából több alkalommal két hónapnál hosszabb ideig nem látogatja meg a gyermeket, kapcsolattartási jogát nem a gyámhivatal határozatában előírt helyszínen és időpontban gyakorolja, kapcsolattartási jogát a gyermeket veszélyeztető módon gyakorolja.

A 3/2016. számú Polgári Jogegységi Döntés szerint is a Ptk. 4:124. § (3) bekezdése kifejezetten a 4:124. § (1) bekezdés a) pont alá tartozó esetben rendeli el az örökbefogadhatóvá nyilvánítás jogkövetkezményére történő szülői figyelmeztetést. A nevelésbe vételről rendelkező határozat pedig ennek a jogszabályi követelménynek megfelelt.

3. A nevelőszülő örökbefogadó szülői alkalmassá nyilvánítása kérdésében

Hangsúlyozom, hogy az örökbefogadó szülőnek alkalmassá nyilvánítási eljárás, mint az örökbefogadást megelőző eljárás nemcsak jogszabályok, hanem szakmai protokollok által is szabályozott folyamat. Szenzitív mivoltára tekintettel nem egyetlen személy a döntés meghozataláért felelős, hanem több szakterületre kiterjedő képesítéssel és rálátással rendelkező szakembergárda végzi el az egyes részterületek (környezettanulmány, pszichológiai alkalmassági vizsgálat) vizsgálatát, és együttesen tesznek javaslatot.

Szakszolgálat elvégezte ezt az alkalmassági vizsgálatot, mely során a szülők a gyermek örökbefogadására vonatkozó *alkalmatlanságának megállapítására tettek javaslatot*. A szakszolgálat az alkalmatlanságra vonatkozó javaslatát azzal indokolta, hogy az örökbefogadási eljárás során az örökbe adhatóvá nyilvánított gyermeknek kell ideális családot keresniük, nem az örökbefogadni szándékozók igényeit kielégíteniük, jelen esetben azonban a szülők elsősorban a náluk nevelkedő gyermek örökbefogadása céljából jelentkeztek örökbefogadó szülőnek.

Másodsorban az indoklásban az is szerepelt, hogy egy nevelőszülői család, ahol különböző státuszú (saját, nevelt, örökbe fogadott) gyermekek élnek, a nevelt gyermekek személye és száma folyamatosan változik, nem tud olyan érzelmi biztonságot nyújtani a kiskorúnak, mint egy olyan örökbecfogadó család, ahol a gyermek megtapasztalhatja a véglegesség nyugalmát. A nevelőszülők vállalt feladata a nevelt gyermekek kapcsolattartásának és hazagondozásának segítése, amennyiben erre nincs lehetőség, a kiskorú átgondozása örökbecfogadó szülőkhöz.

Nem tartozik szakmai kompetenciámba annak megítélése, hogy a panaszosok alkalmatlanságának megállapítása mennyire volt helytálló. Egyetérttek azzal, hogy soha nem az örökbecfogadni szándékozó szülő igényeinek kielégítése kell, hogy a vezérfonala legyen az örökbecfogadásnak, hanem mindig az adott gyermek legjobb érdeke.

Így az is nyilvánvaló, hogy még ha amennyiben a kérelmezők örökbecfogadásának alkalmasságát megállapította volna a gyámhatóság, az akkor sem jelentett volna bármilyen többletgaranciát vagy előjogot a konkrét gyermeknek nemcsak az örökbecfogadására, de még az ún. kijánlására sem.

Mindemellett hangsúlyozni szeretném azt az álláspontomat is, hogy önmagában az a tény, hogy az örökbecfogadónak jelentkező szülő vagy szülők nevelőszülőként tevékenykednek, nem lehet oka alkalmatlanságuk megállapításának. Személyükben, körülményeikben és szándékaikban nevelőszülői mivoltuktól függetlenül is lehetnek alkalmasak örökbecfogadásra. Azt a tényt és körülményt, hogy családjukban saját, vér szerinti, illetve nevelt gyermekek is nevelkednek, nem az örökbecfogadónak alkalmassá nyilvánítást, hanem a konkrét örökbecfogadást megelőző, kijánlás mérlegelését is magába foglaló eljárás során is kell a szakembereknek mérlegelniük.

4. A gyermek örökbecfogadása, és az azt megelőző eljárás kapcsán

Amint azt már korábban kifejtettem, alapjogi biztosként nem tartozik a kompetenciámba annak a megítélése, hogy egy adott gyermek tekintetében a lehetséges örökbecfogadni szándékozók közül melyiket választja ki első, második vagy ezt követő sorrendben az adott ügyben eljáró szakmai team. Hangsúlyozom azt is, hogy a szakma szabályaival ellentétes lenne, hogy a korábbi nevelőszülők egy bizonyos gyermek tekintetében benyújtott örökbecfogadási kérelme alapján megindítanák a gyermek örökbecfogadást a nevelőszülő javára, a gyermek legfőbb érdekének mérlegelése nélkül. Így tehát tényként kezelem, hogy a gyermek örökbecfogadására kiválasztott örökbecfogadó család megnevezése szakmai alapon a leghelyesebb döntés volt, amely a gyermek érdekében történt.

A kérdéses szakasza a vizsgált eljárásnak tehát nem az örökbecfogadó személyének kiválasztása, hanem az, hogy miért került sor az első, a leendő örökbecfogadó szülőkkel történt találkozást követő öt napon belül a kötelező gondozási időre történő kihelyezésre, és hogy ezzel sértett-e a szakszolgálat szakmai szabályt, illetve a gyermek legjobb érdekét veszélyeztette-e.

A rendelkezésemre bocsátott információ szerint az első találkozásra 2016. július 25-én került sor a TEGYESZ kapcsolattartó szobájában. Második alkalommal a gyermeket a leendő örökbecfogadó családhoz elvitték, de még aznap visszatért. Július 28-án környezettanulmány készült, majd július 29-étől az örökbecfogadó szülők gondozásába helyezték a gyermeket. A gyermek tényleges elvitelére augusztus 1-jén, a kórházból történő elbocsátás napján került sor. Az ismerkedés tekintetében a Szegedi Járási Hivatal CS-06C/01/1555-32/2016. számú határozatának indoklásában van utalás, mely szerint „[...] július 25-én kezdődött meg a barátkozás, [...] láthatóan kölcsönös volt a szimpátia a gyermek és az örökbecfogadó közt, [...]. A szakemberek összeállították az ismerkedési hét programját. [...] A szakszolgálat tapasztalata szerint kötődés alakult ki, ezért javasolta, hogy a gyámhivatal helyezze ki a gyermeket az örökbecfogadni szándékozó házaspár gondozásába.”

A TEGYESZ-től kapott tájékoztatásban az ismerkedési héttel kapcsolatban csak az örökbecfogadás utáni beilleszkedésről szóló jelentésben, illetve az utánkövetés tárgyában írt jelentésben szerepel adat.

A beilleszkedésről szóló jelentésben (előzményként) rögzítve van, hogy „a nevelőszülők nem segítettek, hanem kifejezetten hátráltatták a barátkozási folyamatot, a gyermek és az örökbefogadók kötődésének kialakulását. [...] A nevelőszülő a gyermeket a kihelyezést megelőző estén orvoshoz, majd kórházba vitte. Az egészségügyi dolgozókat az örökbefogadásról féltetjékoztatta, hamis információkkal megtévesztette őket. Úgy állította be, hogy a gyermek agresszív, hisztérikus viselkedésének oka az örökbefogadás. A kórház személyzetét olyan szinten az örökbefogadás ellen fordította, hogy a gyermekvédelmi gyám nem tudta érvényesíteni a gyermek jogait, az örökbefogadók nem tudták a gyermeket 29-én, pénteken hazavinni.

A kezelőorvos a látogatás, illetve a gyermekkel együtt tartózkodás lehetőségét hétvégére nem az örökbefogadóknak, hanem a nevelőszülőknek adta meg. Ezzel megszakította a kötődés kialakulásának folyamatát, a jól alakuló szülő-gyermek kapcsolatot. A kórház főorvosát a szakszolgálat, valamint a gyámhivatal többször telefonon tájékoztatta az örökbefogadás részleteiről, miután a kórház személyzete végre meggyőződött arról, hogy a gyermek az örökbefogadó anyja karjaiban nyugszik meg, ott aludt el, így augusztus 1-jén bétáfn a gyermeket ők vihették haza.”

Az utánkövetésről szóló jelentésben szerepel, hogy „nyoma nincs azoknak a magatartási problémáknak, hisztiknek, amelyeket a nevelőszülő leírt”, illetve, hogy a „szülők a nevelőszülőtől nem kaptak sem élettörténeti könyvet, sem fotókat, viszont a nevelőszülő két hónappal az örökbefogadás engedélyezése után a legismertebb közösségi oldalra fotósorozatot tett fel a gyermekről „Drága [nemre utalással] gyermekem” címszó alatt. Erről a szakszolgálat értesítette a nevelőszülői hálózatot fenntartó szolgáltatót.

Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálatá által készített, „Örök befogadás, örökbefogadás” című, 2012-ben megjelent módszertani kiadványa szerint a leendő örökbefogadók kijárlás után tett „pozitív döntést követően feladatunk a gyermekkel történő személyes találkozás időpontjának egyeztetése, törvényes képviselő/gondozó értesítése az időpontról. Az első bemutatáson jelen van a gyermek gyámja, az örökbe fogadni szándékozó, és az örökbefogadási tanácsadó, szükség esetén pszichológus, nevelőszülőknél nevelkedő gyermek esetén a nevelőszülő tanácsadó. Történhet a gondozási helyen vagy semleges területen, mindig a konkrét esetet, körülményeket figyelembe véve, a gyermek számára barátságos, kellemes környezetben. A gyermek nem tudhatja, hogy örökbe kívánják fogadni (ismerősökkel találkozunk, vagy vendégek jönnek). A találkozás után egy-két napos gondolkodási idő elteltével nyilatkozzanak arra vonatkozóan, hogy kívánnak-e összebarátkozni a gyermekkel. Ha az örökbefogadóknak van már gyermekük, a bemutatásra csak a leendő szülők jöjjenek, a gyermekeket célszerű később összeismertetni.

Egyedülálló jelentkező esetén a legközelebbi hozzátartozóját hozhatja magával: élettárs, szülő, testvér. Az ezt követő barátkozás, kapcsolatépítés célja, hogy a gyermek és leendő szülei annyira megismerhessék egymást, hogy kölcsönös elfogadással, szimpátiával megalapozhassák a jövőbeli szülő-gyermek kapcsolatot. A gyermek átélhesse azt, hogy a nevelője és leendő szülei együtt szeretik, és ő is megoszthatja a szeretetét. A fokozatos kötődés átkapcsolás nem okoz lojalitáskonfliktust a gyermekben. Életkor szerint az újszülött és a 2-2 és fél éves kor közötti gyerekekkel alapvetően a gondozáson keresztül kell a kapcsolatot építeni. A 2 és fél - 3 év feletti gyerekek esetében a közös játék, a gyermekkel való foglalkozás jelenti a barátkozást. [...] A nevelőszülőktől való örökbefogadásokért alapvetően a gyermekeket gondozó Szakszolgálatok a felelősek, a barátkozásokat is ők irányítják. [...] A barátkozási időszakra így 8-10 napos periódus marad, amit mindennapos, több órás időszakokra kell tervezniük. A szakemberek támogatásának intenzívebbnek kell lennie, és rendszeres konzultatív kapcsolatban kell állni a felekkel. A kötelező gondozási idő alatt pedig gyakrabban kell meglátogatni a családokat, és segíteni a sokszor nyelvi, kommunikációs korlátokból is adódó nehézségeik kezelésében a gyermekekkel kapcsolatban.”

Álláspontom szerint a szakmai módszertani útmutatóban előírtaknak az örökbeadást megelőző barátkozási folyamat megfelelt. Az ajánlott 8-10 napos, fokozatos barátkoztatás a kezdeti, szakmai útmutatónak megfelelően zajlott szakaszt (kijárlás, elfogadás, első találkozás, első elvitel) követően nyilvánvalóan és egyértelműen a nevelőszülő akadályozó magatartása miatt gyorsult fel. Az eljáró szakemberek álláspontom szerint helyesen, a gyermek kötődési képességét

megfelelően figyelembe véve, az érzelmileg a gyermeknek kevesebb sérüléssel járó utat választották. Döntésük megalapozottságát tükrözi az utóbb az utánkövetési jelentésben megfogalmazott könnyű illeszkedés, családdá válás ténye is.

Hangsúlyozom továbbá, hogy a panasszal nem érintett, és utóbb tudomásomra jutott történéseket, különös tekintettel a nevelőszülő gyermekről készült fotóinak megosztása ügyét, illetve a nevelőszülői jogviszony megszüntetését nem vizsgáltam, tekintve, hogy ezek vizsgálatára a hatáskörelvonás tilalma miatt nem vagyok jogosult.

Összességében megállapítom, hogy a gyermek nevelésbe vétele, örökbefogadhatóvá nyilvánítása, és örökbeadása során alapjogi visszásság nem történt, az érintett szervek a rájuk irányadó anyagi és eljárásjogi szabályokat betartva, és különösen a gyermek legjobb érdekére tekintettel fejtették ki eljárási cselekményeiket és hozták meg döntéseiket.

Intézkedéseim

A már hivatkozott, AJB-3481/2017. számú jelentésben felkérem az emberi erőforrások miniszterét arra, hogy a nevelőszülői képzés szakmai programjának felülvizsgálatkor nagyobb hangsúlyt kapjon az, hogy a nevelőszülő intézménye alapvetően nem örökbefogadási célzatú. Mindebből következően tekintettel a nevelőszülői jogintézmény, mint gyermekvédelmi szakellátási forma nélkülözhetetlenségére és jelentőségére, illetve hivatkozással az AJB-1366/2018. számú jelentésben feltártakra is kezdeményezem és felkérem az emberi erőforrások miniszterét, hogy

- tegye lehetővé, hogy valamennyi nevelőszülői hálózatot működtető állami és egyházi fenntartó tájékozódhasson a jelen, és a hivatkozott AJB-3481/2018. számú és AJB-1366/2018. számú jelentéseimben feltárt, a nevelőszülői jogviszonyra vonatkozó megállapításaimról, különös tekintettel a nevelőszülői örökbefogadással illetve az örökbefogadás esetleges akadályozásával kapcsolatban, és kezdeményezze, hogy azokat a vonatkozó képzés során valamennyi nevelőszülő jelölt megismerje.

Budapest, 2018. ~~október~~ 8.

Székey László

